

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทางเทคโนโลยีโดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีการสื่อสารซึ่งมีประสิทธิภาพสูง ทำให้ประชาชนทั่วทุกมุมโลกสามารถได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งพฤติกรรมในการดำรงชีวิตอย่างมากมายและรวดเร็ว ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกอย่างมาก ทำให้คนหนุ่มสาวมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น มีอิสระในการพบปะสังสรรค์กับเพื่อน รุ่นราวคราวเดียวกันมากขึ้น และด้วยยุคปัจจุบันเป็นยุควัตถุนิยมทำให้ พ่อแม่ผู้ปกครองต้องดิ้นรนหาเงินเพื่อหาความสุขทางวัตถุให้กับครอบครัว เป็นเหตุให้มีเวลาในการเลี้ยงดูลูกของตนลดน้อยลง ทำให้วัยรุ่นหนุ่มสาวส่วนใหญ่จึงมักหันไปชื่นชมและเลียนแบบพฤติกรรมของคนที่ตนเองชื่นชอบ เช่น ดารา นักร้อง นักแสดง ทั้งเรื่องเสื้อผ้า การแต่งกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมทางเพศของหนุ่มสาวไทยในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป (วรัญญ์ กุลดิลก, 2541, หน้า 2) การอยู่ด้วยกันก่อนสมรสจึงเป็นปรากฏการณ์ที่มีให้เห็นได้มากขึ้นและเป็นที่ยอมรับกันมากขึ้นในหมู่วัยรุ่น นักเรียน นักศึกษาจนกลายเป็นวิถีชีวิตที่กำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในขณะนี้ (จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ, 2540)

การอยู่ด้วยกันก่อนสมรสในสังคมอเมริกันจากการสำรวจสามโนประชากรในปี 1994 พบว่ามีหนุ่มสาวที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรสจำนวน 3.7 ล้านคู่ทั้งที่เปิดเผยต่อสังคมและไม่เปิดเผยต่อสังคม (Brown & Booth, 1996) ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาถึงร้อยละ 50 และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งมีผลมาจากการยอมรับได้มากขึ้นของพ่อแม่และกลุ่มเพื่อน โดยไม่ได้มองว่าการอยู่ด้วยกันก่อนสมรสเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรมเหมือนในอดีต (Brown, 1998) ปัจจุบันในสังคมทางยุโรปมีความนิยมในการอยู่ด้วยกันก่อนสมรสเป็นอย่างมากและยังพบอีกว่าร้อยละ 50 ถึง ร้อยละ 100 ของคู่ที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรสต้องจบลงด้วยการหย่าร้าง (Kaczor, 2004)

การอยู่ด้วยกันก่อนสมรสในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่มีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุน้อย กับแฟน คู่รัก หรือเพื่อน ทั้งในสถานศึกษาเดียวกันและต่างสถานศึกษา (วรัญญ์ กุลดิลก, 2541) จากการสำรวจของเอแบคโพลล์ ปี 2543 พบว่าร้อยละ 50.7 ของนักเรียน นักศึกษาชายเคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว โดยนักศึกษาส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 18-20 ปี กำลังศึกษาในสาขาอาชีพระดับ ปวช/ปวส รองลงมาคือกำลังศึกษาอยู่ใน

ระดับปริญญาตรี ซึ่งในความคาดหวังของสังคมแล้วมองว่านักศึกษาเหล่านี้ยังอยู่ในวัยของการศึกษาเล่าเรียนการมีความรักระหว่างเรียนเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งนักศึกษาเหล่านี้ยังไม่มีความพร้อมในการรับผิดชอบต่อปัญหาที่อาจจะเกิดตามมา เช่น การมีบุตรนอกสมรส การทำแท้ง รวมทั้งอาจขาดสมาธิในการเรียนหนังสือเพราะความหึงหวงกันและขาดโอกาสในการที่จะพบคนอื่น ๆ ที่ดีกว่าด้วย (โสพิณ หมูแก้ว, 2545) ในการอยู่ด้วยกันก่อนสมรสของนักศึกษานั้นยังทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางสุขภาพกายเช่น ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และยังพบว่า การอยู่ด้วยกันก่อนสมรสในคู่ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคู่และการปรับตัวระหว่างคู่ที่ไม่ดีทำให้มีอาการซึมเศร้าและมีการใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าคู่ที่มีการสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมายและเป็นที่ยอมรับในสังคม (Vetter, 2001) เนื่องจากปัญหานี้เกิดจากการมีคุณภาพชีวิตคู่ที่ไม่ดีจึงทำให้เกิดปัญหาทางสุขภาพจิตขึ้น (Cannon, 1999)

คุณภาพชีวิตคู่ (Marital Quality) เป็นตัวชี้วัดถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของชีวิตสมรสที่นักสังคมวิทยาและนักครอบครัวศึกษาได้ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมและการอยู่ด้วยกันของคู่สมรส โดยเลวิส และสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979, p. 268) กล่าวว่าคุณภาพชีวิตคู่นั้นสามารถประเมินได้จากพฤติกรรมและการอยู่ด้วยกันของคู่สมรส ได้แก่ การปรับตัวระหว่างคู่และความสัมพันธ์ระหว่างคู่ โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่สมรสนั้น ได้แก่ ความคล้ายคลึงกันของคู่ สถานะทางเศรษฐกิจ แบบอย่างจากบิดามารดา การสนับสนุนทางสังคม ค่านิยมเกี่ยวกับการสมรส ความสมานฉันท์ทางบทบาท ซึ่งได้มีผู้นำแนวคิดของเลวิสและสเปนเนียร์มาทำการศึกษาวิจัยกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งได้ข้อค้นพบว่า สถานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส (Blackwelder, 1998) ความคล้ายคลึงกันของคู่ แบบอย่างจากบิดามารดา ความสมานฉันท์ทางบทบาท รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ (Barbara, 1998; จันเพ็ญ คุปต์กาญจนากุล, 2526; อุบลรัตน์ พิชชนะนนท์, 2531; สมเกียรติ เบญจศาสตร์, 2541) ในการศึกษาพัฒนาการของกลุ่มที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส พบว่านักศึกษาในระดับอุดมศึกษาและวัยผู้ใหญ่ที่อายุน้อย (Young Adult) โดยส่วนใหญ่พบว่ามีคุณภาพชีวิตคู่อยู่ในระดับต่ำ (Bradley, 1991)

ในการศึกษาจากนักศึกษามหาวิทยาลัยนานาชาติที่มีอายุตั้งแต่ 19 ปีขึ้นไปในสหรัฐอเมริกา พบว่า 1 ใน 6 คนตอบว่าเคยมีประสบการณ์ในการอยู่กับคู่ก่อนสมรสและจากการศึกษาต่อเนื่องพบว่าผู้ที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส 2 ใน 3 ต้องแยกทางหรือหย่าร้างกันก่อนอายุ 35 ปี แต่กลุ่มที่อยู่ร่วมกันแล้วประสบความสำเร็จในการอยู่ร่วมกันก่อนสมรสพบว่าส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาที่สูงและมีการปรับตัวระหว่างคู่ได้ดี (Bradley, 1991)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรีภาคปกติในมหาวิทยาลัยของรัฐที่อยู่ด้วยกันกับคู่ก่อนสมรส ด้วยนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐมีการยอมรับทัศนคติเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสน้อยกว่านักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน (วรัญญ กุลดิลก, 2541) และการอยู่ด้วยกันก่อนสมรสเป็นวิถีการดำเนินชีวิตรูปแบบใหม่ซึ่งเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในสังคมไทยปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีสนใจในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรสในมหาวิทยาลัยของรัฐทั่วประเทศ ซึ่งการอยู่ด้วยกันก่อนสมรสในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังเป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้ของผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักศึกษาที่ยังอยู่ในวัยเรียน อีกทั้งในการอยู่ด้วยกันก่อนสมรสนั้นมีผลกระทบต่อนักศึกษาเป็นอย่างมาก โดยในต่างประเทศพบว่าการอยู่ด้วยกันก่อนสมรสส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตคู่ระดับที่ต่ำ แต่ในประเทศไทยยังไม่มีรายงานเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระดับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส ศึกษาลักษณะความคล้ายคลึงกันของคู่สถานะทางเศรษฐกิจ แบบอย่างจากบิดามารดา การสนับสนุนทางสังคม ค่านิยมเกี่ยวกับการสมรส ความสมานฉันท์ทางบทบาท และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันกับคู่ก่อนสมรสเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนเพื่อหาวิธีแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการอยู่ด้วยกันก่อนสมรสของนักศึกษาทั้งปัญหาทางสุขภาพกายและสุขภาพจิต รวมไปถึงการได้ทราบถึงพฤติกรรมการอยู่ก่อนสมรสของนักศึกษาในสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส
2. เพื่อศึกษาลักษณะความคล้ายคลึงของคู่ แบบอย่างจากบิดามารดา ค่านิยมเกี่ยวกับการสมรส ความสมานฉันท์ทางบทบาท สถานะทางเศรษฐกิจและ การสนับสนุนทางสังคม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ด้านการปรับตัวระหว่างคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรสประกอบด้วย
 - 1.1 ความคล้ายคลึงกันของคู่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวระหว่างคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

1.2 แบบอย่างจากบิดามารดามีความสัมพันธ์กับการปรับตัวระหว่างคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

1.3 ค่านิยมเกี่ยวกับการสมรสมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวระหว่างคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

1.4 สถานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวระหว่างคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

1.5 ความสมานฉันท์ทางบทบาทมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวระหว่างคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

1.6 การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวระหว่างคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรสประกอบด้วย

2.1 ความคล้ายคลึงกันของกลุ่มมีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ระหว่างคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

2.2 แบบอย่างจากบิดามารดามีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ระหว่างคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

2.3 ค่านิยมเกี่ยวกับการสมรสมีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ระหว่างคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

2.4 สถานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ระหว่างคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

2.5 ความสมานฉันท์ทางบทบาทมีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ระหว่างคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

2.6 การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ระหว่างคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรสในภาพรวม

3.1 ความคล้ายคลึงกันของกลุ่มมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

3.2 แบบอย่างจากบิดามารดามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

3.3 ค่านิยมเกี่ยวกับการสมรสมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

3.4 สถานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

3.5 ความमानฉันททางบพทาพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

3.6 การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรสครั้งนี้คาดว่าจะได้ประโยชน์ในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการดังนี้

ในเชิงวิชาการ การศึกษาครั้งนี้เป็นการขยายฐานความรู้เรื่องคุณภาพชีวิตคู่ในการอยู่ด้วยกันก่อนสมรสในนักศึกษาไทย ซึ่งทำให้ได้ทราบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการอยู่ด้วยกันก่อนสมรสของนักศึกษา ระดับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันกับคู่ก่อนสมรส ในสังคมไทยปัจจุบันรวมทั้งได้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรสอีกด้วย

ในเชิงปฏิบัติการ คุณภาพชีวิตคู่และผลสืบเนื่องจากการมีคุณภาพชีวิตคู่ที่ดี ย่อมมีผลโดยตรงต่อความมั่นคงในชีวิตคู่ การอยู่ด้วยกันก่อนสมรสนั้นมีอัตราเสี่ยงสูงต่อการหย่าร้างหรือการแยกจากกันของคู่ ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของผู้ที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรสทั้งทางด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต นอกจากนี้ยังอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย เช่น การตั้งครรภ์นอกสมรส การทำแท้ง โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ฉะนั้น การสร้างความตระหนักเพื่อให้มีการไตร่ตรองให้มากขึ้นของคนวัยหนุ่มสาวก่อนที่จะตัดสินใจการที่จะอยู่ด้วยกันกับคู่ก่อนสมรสจึงเป็นสิ่งที่พึงกระทำในแง่การกำหนดนโยบายและโครงการต่างในการที่จะให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาแก่วัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา ทั้งในโรงเรียน สถานที่ให้บริการทางสุขภาพและที่สำคัญที่สุดคือสถาบันครอบครัว

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส ซึ่งมีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาชายหรือหญิงที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังต่อไปนี้

1.1 เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยของรัฐภาคปกติที่อยู่ด้วยกันกับคู่ก่อนสมรสในปีการศึกษา 2546 ที่ยินดีในการให้ข้อมูล

1.2 ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงได้ด้วยตัวเองและบุคคลหลักที่เป็นตัวแทนในการส่งต่อแบบสอบถาม

1.3 สถานที่เก็บข้อมูลเป็นที่พักอาศัยของนักศึกษาที่อยู่นอกมหาวิทยาลัย โดยมีบุคคลหลักเป็นผู้ส่งต่อแบบสอบถาม

1.4 ในการศึกษาคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรสในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะในคู่ที่อยู่ด้วยกันในปัจจุบันเท่านั้น

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ

2.1.1 ความคล้ายคลึงกันของคู่

2.1.2 สถานะทางเศรษฐกิจ

2.1.3 ความสมานฉันท์ทางบทบาท

2.1.4 การสนับสนุนทางสังคม

2.1.5 แบบอย่างจากบิดามารดา

2.1.6 ค่านิยมเกี่ยวกับการสมรส

2.2 ตัวแปรตาม

คุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรสประกอบด้วย

2.2.1 คุณภาพชีวิตคู่ด้านการปรับตัวระหว่างคู่

2.2.2 คุณภาพชีวิตคู่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคู่

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. เนื่องด้วยกลุ่มประชากรเป็นกลุ่มที่ไม่เปิดเผยผู้วิจัยจึงต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ยินยอมในการให้ข้อมูลและผู้วิจัยสามารถเข้าถึงได้ แต่การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างไม่สามารถกระทำได้โดยตรง จึงจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยผ่านบุคคลหลักที่รู้จักกับกลุ่มตัวอย่างและเป็นผู้ที่กลุ่มตัวอย่างไว้วางใจ

โดยผู้วิจัยได้ทำการสำรวจเบื้องต้นด้วยการสุ่มสอบถามนักศึกษาในกลุ่มต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ ได้จำนวน 70 คน และผู้วิจัยสุ่มอย่างง่ายมา 40 คน เนื่องด้วยจากการสอบถามเบื้องต้นบุคคลหลักที่จะช่วยส่งต่อข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างนั้นมีความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้คนละ 10 คน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ผู้วิจัยจึงสุ่มบุคคลหลักออกมา 40 คน

2. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามชนิดผู้ตอบด้วยตนเอง (Self-Administered Questionnaires) เพื่อให้ผู้ตอบสามารถตอบได้สะดวกใจมากกว่ามีคนถาม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณภาพชีวิตคู่ หมายถึง ผลการประเมินทั้งในเชิงแนวคิดและเชิงพฤติกรรมของคู่ที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส ซึ่งเป็นภาพรวมของการปรับตัวระหว่างคู่และความสัมพันธ์ระหว่างคู่เมื่ออยู่ด้วยกัน โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดของลูอิส และสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979, p. 268) และใช้แบบประเมินคุณภาพชีวิตคู่ของงามตา วนิชทานนท์, ศุภฤทัย โยเหลา, วิลาศลักษณ์ ชั่ววิถิติ, วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ และอุษา ศรีจินดารัตน์ (2545) โดยประเมินคุณภาพชีวิตคู่เป็น 3 ระดับ คือ คุณภาพชีวิตคู่ระดับสูง คุณภาพชีวิตคู่ระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตคู่ระดับต่ำ

1.1 การปรับตัวระหว่างคู่ หมายถึง การแสดงออกต่อกันในขณะที่อยู่ด้วยกันกับคู่ของตนได้แก่ ความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและความสนใจร่วมกัน การแสดงออกถึงความรัก ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยประเมินการปรับตัวระหว่างคู่เป็น 3 ระดับคือ การปรับตัวระหว่างคู่ได้ระดับสูง การปรับตัวระหว่างคู่ได้ระดับปานกลาง การปรับตัวระหว่างคู่ได้ระดับต่ำ

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ หมายถึง การรับรู้ถึงพฤติกรรมการแสดงออกต่อกันถึงความสัมพันธ์ระหว่างคู่ที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส ได้แก่ ปริมาณความขัดแย้ง ความเห็นอกเห็นใจกัน การช่วยเหลือกันและกันระหว่างคู่ขณะที่อยู่ด้วยกัน โดยประเมินความสัมพันธ์ระหว่างคู่เป็น 3 ระดับคือ คู่ที่อยู่ด้วยกันมีความสัมพันธ์ระดับสูง คู่ที่อยู่ด้วยกันมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง คู่ที่อยู่ด้วยกันมีความสัมพันธ์ระดับต่ำ

2. ความคล้ายคลึงกันของคู่ หมายถึง คุณลักษณะของนักศึกษาและคู่ที่อยู่ด้วยกันในด้าน อายุ การศึกษา สถานะภาพครอบครัว ศาสนา และภูมิภูมิลำเนา ได้แก่

2.1 อายุ หมายถึง นักศึกษาและคู่ที่มีความคล้ายคลึงกันต้องมีอายุที่ห่างกันไม่เกิน 9 ปี

2.2 ระดับการศึกษา แบ่งออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่

2.2.1 กำลังศึกษาอยู่ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

- 2.2.2 กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี
- 2.2.3 กำลังศึกษาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี
- 2.2.4 จบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี
- 2.2.5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี
- 2.2.6 จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี

2.3 สถานภาพครอบครัว แบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่

- 2.3.1 บิดามารดาอยู่ด้วยกันและจดทะเบียนสมรส
- 2.3.2 บิดามารดาอยู่ด้วยกันแต่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส
- 2.3.3 บิดามารดาแยกกันอยู่
- 2.3.4 บิดามารดาหย่าร้าง
- 2.3.5 บิดาหรือมารดาถึงแก่กรรม

2.4 ศาสนา หมายถึง การนับถือศาสนาของนักศึกษาและคู่ว่ามีการนับถือศาสนาที่เหมือนกันหรือต่างกัน

2.5 ภูมิลำเนา หมายถึง ภาคที่อยู่ในปัจจุบันของนักศึกษาและคู่ที่ครอบครัวเดิม (บิดามารดา) ของนักศึกษาและคู่ว่าอยู่ภาคเดียวกันหรือต่างภาคกัน

3. แบบอย่างจากบิดามารดา หมายถึง ลักษณะความสัมพันธ์ของบิดามารดาที่นักศึกษาได้รับจากครอบครัวเดิมก่อนอยู่ด้วยกันกับคู่ก่อนสมรส ในการประเมินแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ เสมอ ๆ เป็นส่วนใหญ่ บางครั้ง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

4. ความสมานฉันท์ทางบทบาท หมายถึง ลักษณะความเหมาะสมในบทบาทของคู่ที่อยู่ด้วยกัน ที่ได้มีการยอมรับในข้อตกลงที่กำหนดบทบาทของฝ่ายชายและหญิงที่อยู่ด้วยกันดังสามีภรรยา ได้แก่ความเหมาะสมในพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อกันในเรื่องบทบาทการทำงานบ้าน บทบาทการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในครอบครัว บทบาทในการดูแลเรื่องการซักเสื้อผ้า และบทบาทในการให้การดูแลเรื่องสุขภาพ

5. สถานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง สถานะทางการเงินของนักศึกษาและคู่ที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส ได้แก่ แหล่งที่มาของรายได้ของนักศึกษา, สถานะทางเศรษฐกิจของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันกับคู่ก่อนสมรส, สถานะเศรษฐกิจของครอบครัวนักศึกษา ลักษณะการใช้จ่ายของนักศึกษาและคู่ในปัจจุบัน, ความสมดุลของการใช้จ่ายในขณะที่นักศึกษาอยู่ด้วยกันกับคู่

6. ค่านิยมเกี่ยวกับการสมรส หมายถึง ทศนคติที่มีต่อการสมรส และความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังในการสมรส และ ลักษณะในการเลือกคู่เพื่อให้ดำเนินสู่เป้าหมายที่ต้องการในการสมรส

7. การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การรับรู้ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันกับคู่ก่อนสมรส ที่ได้รับการสนับสนุนจากคนใกล้ชิดได้แก่การสนับสนุนด้านอารมณ์, การให้การยอมรับ, การได้มีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

8. นักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส หมายถึง ชายหรือหญิงคนใดคนหนึ่งที่เกิดการใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันและมีความสัมพันธ์ทางเพศกัน โดยไม่มีการสมรสตามกฎหมายหรือการอยู่กินด้วยกันโดยยังไม่เปิดเผยและกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีภาคปกติในมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คู่ของนักศึกษาอาจจะไม่ใช่ นักศึกษาด้วยกันก็ได้

9. บุคคลหลัก หมายถึง นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐที่สามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง ได้ซึ่งบุคคลหลักนี้อาจจะเป็นนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันกับคู่ก่อนสมรสหรือไม่ก็ได้

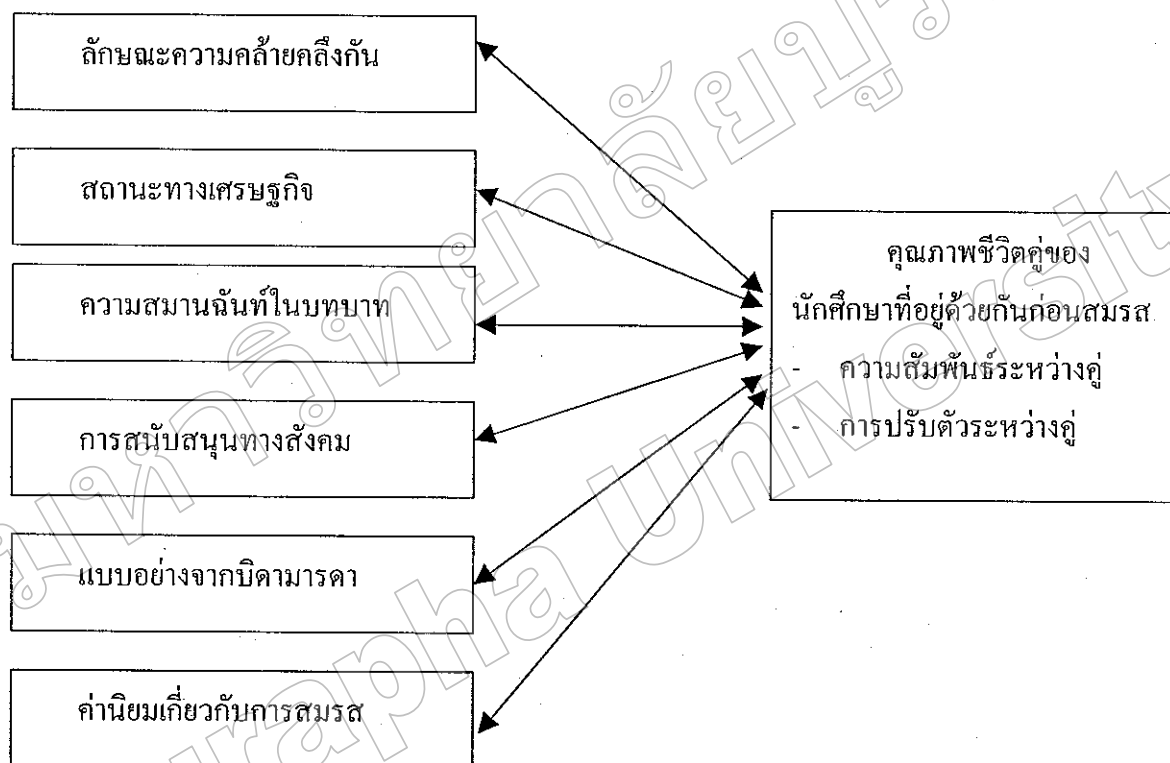
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรสครั้งนี้ ได้พัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยมาจากแนวคิดของเลวิส และสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979, p. 268) ซึ่งกล่าวว่าคุณภาพชีวิตคู่ที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่อไปนี้ ลักษณะความคล้ายคลึงของคู่ สถานะทางเศรษฐกิจ ความสมานฉันท์ทางบทบาท การสนับสนุนทางสังคมแบบอย่างจากบิดามารดา และค่านิยมเกี่ยวกับการสมรส โดยที่คุณภาพชีวิตคู่เป็นวิธีการประเมินเชิงอัตนัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสในหลายมิติ ขอบเขตหรือพิสัยของการประเมินประกอบด้วยลักษณะของคุณภาพชีวิตสมรสที่มีค่าต่อเนื่อง (Continuum) จากระดับสูงไปต่ำ ซึ่งลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์และการทำหน้าที่ของคู่สมรสหลายอย่าง การมีคุณภาพชีวิตคู่อยู่ในระดับสูงมีความเกี่ยวข้องกับการปรับตัวที่ดีและการมีความสัมพันธ์ระหว่างคู่ที่ดี และปัจจัยในแต่ละด้านยังสามารถบอกได้ถึงลักษณะพฤติกรรมของการอยู่ด้วยกันก่อนสมรสที่เป็นกรอบคร่าวในรูปแบบใหม่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรสได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยด้านค่านิยมเกี่ยวกับการสมรสและการสนับสนุนทางสังคม กล่าวคือทำให้ได้ทราบถึงความคาดหวังเกี่ยวกับการสมรสและค่านิยมในเรื่องพฤติกรรมทางเพศในกลุ่มของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส รวมทั้งการสนับสนุนทางสังคม เลวิสและสเปนเนียร์ กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคมเรื่องแบบอย่างด้านความสัมพันธ์จากบิดามารดากับคุณภาพชีวิตคู่สมรสของบุตร

นอกจากนี้จากการทบทวนงานวิจัยยังพบว่า คุณภาพชีวิตคู่ของกลุ่มที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรสนั้นส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำและมีอัตราเสี่ยงสูงในการสลายตัว (หย่าร้าง) (Wu Zheng, 1995) รวมทั้งประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากกรอบคร่าวเดิมและเศรษฐกิจ ค่านิยมและทัศนคติเกี่ยวกับการ

สมรส ของวัยรุ่นที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส ที่มีผลต่อการปรับตัวเพื่อความสัมพันธ์ที่ดีในการอยู่ด้วยกัน กับคู่ที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส (Brennom, 2001; Bramlett, 2000)

ซึ่งตามทฤษฎีคุณภาพชีวิตคู่ของเลวิสและสเปนเนียร์ได้กล่าวไว้ว่าในการศึกษาถึง คุณภาพชีวิตคู่ นั้นไม่จำเป็นการศึกษาครอบครัวในรูปแบบไหนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพ ชีวิตคู่ นั้นดีย่อมมีผลทำให้คุณภาพชีวิตคู่ นั้นดีตามไปด้วย (Lewis & Spanier, 1979, p. 268) จากที่ กล่าวมาข้างต้นสามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาวัยรุ่นเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษา ที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส พัฒนจากทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสของเลวิสและสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979)